

ESEF VERİCİ DURUMUMUZ VE KURTULUŞ YOLLARI

Soru: İki-üç asırdır içinde bulunduğumuz perişan hâlden kurtulmanın yolları adına neler söyleyebilirsiniz?

Türk milleti olarak yaklaşık üç asırdan beri 40-50 yıllık fasılalarla büyük musibetlere maruz kalmışızdır. Evet, 17. asrın başından bu yana başımıza sağanak sağanak belâlar yağarken sanki Allah (celle celâluhu), hâdiselerin dili ile “Dikkat edin, kendinize gelin, aslî hüviyetinize dönün!” demesine ve bizi tedip etmesine rağmen bizler bundan gerekli dersi bir türlü anlamamışız ve alamıyoruz. Dolayısıyla böylesi belâ ve musibetlerin üzerimize gelmesine sebep olan yanlışlıkları yapmaya da devam ediyoruz. Hâlbuki bu, bir anlamda yeni musibetler adına Allah’a bir davetiye çıkarmak demektir.

Evet, fasıl ber fasıl musibetler dedik. Meselâ, bir 93 Harbi’nde evler yıkılmış, hanumanlar harap olmuş, yurtlar yuvalar talan edilmiş; Rus askerleri ağaçların her birine bir Mehmetçik asmış ve millet inkisar içinde iki büklüm olmuş.. ardından Balkan Harbi patlak vermiş.. derken 1. Cihan Harbi ve Mehmetçik dört bir yanda Avrupa’nın kâfir ve zalimleri ile göğüs göğüse mücadele etmek zorunda kalmış.. kalmış ve çocukları değişik cephelere gitmiş, bir daha geriye dönmemiş. Öyle ki, bütün bunlar şiihlere, ağıtlara, mersiyelere ve türkülere konu olmuş.

Meselâ;

“Burası Yemen’dir

Yolu çemendir

Giden gelmiyor

Acep nedendir?” bunlardan sadece biri.

Aslında bu ciğersûz hâdiseler, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Allah’ın bizi özümüzle bütünleşmemiz adına lütfettiği, uyanabilenler için lütuf buudlu musibetlerdir. Ama bizler bunlardan gerekli dersi almaz ve o fasit daire içinde döner durursak, elbette musibetler gelmeye, hem de katlamalı olarak gelmeye devam edecektir; devam edecek, bizler de bu atmosfer içinde, daha bir süre içteki münafıkların yanında, dışarıdaki tecavüzkâr düşmanların gaileleri arasında sıkışıp kalacağız demektir. Ancak bu musibetlerle kendimize gelir, ruhumuzla, özümüzle bütünleşir ve kendimiz olabilirsek, o zaman da her şeye kâdir olan Allah bizlere saadete giden yolları gösterir, biz de yürür gideriz.

Bu tür belâlara muhatap olan ülke sadece biz miyiz? Elbette hayır. Bakınız bir Suriye’ye, Mısır’a, Cezayir’e ve sair İslâm ülkelerine, aynı manzara ile karşılaşacaksınız. Dolayısıyla denebilir ki bu dert, aslında âlem-i İslâm’ın ortak dertidir. Bugün devletler muvazenesinde Müslüman devletlerin ağırlığı olmadığı gibi, yeri de yoktur. Evet bugün, âlem-i İslâm bütünlüğünü kaybetmiş ve kolay yutulur lokmalar hâline gelmiş ve getirilmiştir. Bugün, bir Azerbaycan, Çeçenistan, Bosna-Hersek, Keşmir vs. birçok ülke böyle akıl almaz zulümlere sahne olmaktadır. Oysaki, dün biz böyle değildik.. hem o kadar değildik ki, Batılının “Kızıl Sultan” dediği Cen^{trh}netmekân Abdülhamid Han Hazretleri, Volter’in Hz. Peygamber Efendimiz’e (sallâllâhu aleyhi ve sellem) hakaretlerle dolu piyesini sahneye koymak isteyen Fransızlara bir ulti-matom gönderince, biletleri satılan piyes sahneden çekiliyordu. Ardından, İngilizler aynı oyunu oynatmak istiyor, ama aynı ulti-matom onlara da gidince, onlar da piyesi sahneden çekmek

mecburiyetinde kalıyordu. Tabii bütün bunlar Osmanlı'nın Batılının deyimi ile "Hasta Adam" olduğu döneme rastlıyordu ki, gayet mânidardır!

Şimdi acaba bütün bunlardan kurtulmanın yolu ve çaresi nedir? Bizler yeniden dünya siyaset ve idaresinde nasıl söz sahibi olacak, nasıl sözü geçen bir millet olma konumuna yükseleceğiz denecek olursa; konuyla alâkalı bir âyetin mealinden hareketle, bir-iki hususu arz edebilirim. Allah (celle celâluhu), Enfâl sûresinde, Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hitaben buyuruyorlar ki: "Sen onların içinde bulunduğun sürece Allah onlara azap edecek değildir ve onlar istiğfar ederken de Allah onlara azap edecek değildir."⁸⁷ Burada dikkati çeken ve azaba mâni olan iki ayrı nokta nazara verilmekte:

1.

Birincisi, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) maddî-mânevî mevcudiyeti. Nitekim Allah Resûlü'nün bedeni ve cismaniyeti ile aralarında bulunduğu sahabe-i kiram zamanında Allah bu vaadini gerçekleştirmişti. Yani Hz. Nuh, Lut, Salih ve diğer peygamberlerin cemaatlerinin başlarına gelen semavî ve arzî belâlar, Devr-i Saadet'te ümmet-i Muhammed'in başına gelmemiştir.

Şimdi Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) maddî hüviyetiyle aramızda yok. O da bedeni itibarıyla her fâni gibi ebedî âlemde bulunuyor. Ancak bizler, O'nu kalblerimizde, gönüllerimizde daima canlı ve taze tutarak, bu boşluğu kapatabilme mazhariyetine haiz bulunuyoruz. Dolayısıyla O'nun aramızda mânevî mevcudiyeti ile, âyetin ifade ettiği azap edilmeme hükmünden istifade edebiliriz.

2.

İkincisi, istiğfar ve ona devam.. evet, başta Nebiler Serveri olmak üzere, 14 asırdan bu yana gelen, sözleri, tavır ve davranışları ile bizlere rehber olan büyüklerimiz –belki de hiç günahları olmamasına rağmen– hep istiğfara devam etmişlerdir.

⁸⁷ Enfâl sûresi, 8/33.

Meselâ, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), farklı rivayetlere göre günde 70⁸⁸ veya 100⁸⁹ defa istiğfar buyurmuşlardır. O'nu örnek alan ashab-ı kiram da işledikleri veya işledik zannettikleri bir günahattan dolayı hemen Allah'a istiğfar ile teveccüh ediyor ve günahı telafi yollarını araştırıyorlardı. Ve tabîî arkadan gelenler de...

Görüldüğü gibi, Allah'ın, azap etmemeye sebep gösterdiği istiğfar, bütün canlılığı ile bizden öncekilerin hayatlarında yaşanıyor ve ona tahassun ediliyordu.

Şimdi düşünüyorum, bizler âlem-i İslâm olarak, başta söylediğim gibi 17. yüzyılın başından bu yana, belli bir ölçüde İslâmî hayattan tedricen uzaklaştık.. uzaklaştık ve günahlar içine girdik.. öyleki hep dünyevî hayata özendik, Kur'ân'dan, Resûlullah'tan, onların emirlerinden kopuk bir hayat yaşadık... Bununla beraber, bütün bu yaptıklarımızın günah olduğunun da farkına varamadık ve istiğfar edemedik. Bu itibarla da Âdil olan Cenâb-ı Hak, bizlerin başına türlü türlü belâ ve musibetleri hem de sağanak sağanak gönderiverdi.

SONUÇ : Şimdi bu çerçevede, bu musibetlerden sıyrılma düşünüyor ise, yapılacak şey, istiğfarı bütün yönleriyle hayatımıza hâkim kılmak.. Allah Resûlü'nün sevgisini gönüllerimize nakşetmek.. hataları çarçabuk idrak edip, onlardan kurtuluş çareleri aramak ve o çarelere başvurmak.. evet işte böyle davranınca –inşâallah– bu millet yeniden madde ve mânâ planında dirilecek ve eski muhteşem dönemlerini tekrar ihraz edecektir..!

⁸⁸ Buhârî, *daavât* 3; Tirmizî, *tefsîru sûre* (47) 1; Ebû Dâvûd, *vitir* 26.

⁸⁹ Müslim, *zikir* 41; Tirmizî, *tefsîru sûre* (47) 1; İbn Mâce, *edeb* 57.

pppdiyalog

DİNLERİN TEVHİDİ(!)

Soru: Batı'da dinlerin ortak noktalarından hareketle "Bütün dinlerin kaynağı birdir, öyleyse bütün dinleri bir araya getirelim." gibi düşünceler var. Bu fikirlere nasıl yaklaşmak lâzım?

Öncelikle, bunun bizim problemimiz olmadığını belirtmek isterim. Evet, böyle bir mesele dinleri birbirinden ayrı görenlerin problemidir. Biz ne Hıristiyanlığı ne Yahudiliği ne de İslâmiyeti menşei itibarıyla birbirinden ayrı görmüyor; aksine, âyet ve hadislerin ışığında onlara Ehl-i Kitap adı vererek, davranışlarımızı o çizgide ayarlamaya çalışıyoruz. Meselâ, biz bir ateist ile evlenmezken, bir Hıristiyanla evlenebiliyor ve bir Yahudinin kestiğini yiyebiliyoruz... Buna verilebilecek bir diğer örnek Hz. Ömer'dir. O, Mecusîlerin bazı temel inançları itibarıyla Müslüman akidesine yakın olmalarından ötürü, onları Ehl-i Kitap statüsünde kabul etmiştir. Hatta günümüzde Muhammed Hamidullah gibi değerli ilim adamları Brahmanizm hakkında da aynı düşünceyi paylaşırlar. Ayrıca Budizm'i de bu kategoride değerlendirenler var.

Buda, üzerindeki araştırmacıların söyledikleri şayet doğru ise, Martin Luther gibi bir reformcu ve bu itibarla da Budizm, Brahmanizm içinde bir mezhep olabilir. Yine onların tespitlerine göre, Budizm, Brahmanizm'in teolojik yönlerini değil de, ahlâka ait yönlerini almış ve bir sistem geliştirmiş. Eğer Budizm denen şey bu ise, –bu mânâdaki bir sisteme din denir veya denmez o ayrı bir mevzu, zira bizim "din"

kavramından anladığımızı göre din, “İnsanları kendi iradele-riyle âheste âheste mutlak hayra sevk eden bir ilâhî kanunlar mecmuasıdır.”– ona şer’î mânâsıyla din denmese de, lügat mânâsı itibarıyla yol, sistem, ekol mânâsına “din” denebilir. Bununla beraber bizim için mülâhaza dairesi açıktır. Kim bilir belki de, Budizm sistemi de, ilâhî dinlerin dayandığı gibi bir asla dayanıyordur ve Brahmanizm’den farklı ayrı bir dindir.

Söz buraya gelmişken, mevzu ile direkt irtibatı olmasa da bir hususa daha dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Benim kanaatime göre Kur’ân-ı Kerim, saf Hıristiyan akidesini ve Hz. İsa’yı anlatmasaydı, bugünkü tahrif olmuş şekliyle, Hıristiyanlığı anlamada bizler de çok zorluk çekerdik.. çekerdik de “bir üç, üç bir” diye özetlenen “teslis” veya “ekânîm-i selâse” anlayışını izah edemezdik. Veya Kur’ân-ı Kerim, Hz. Musa, Hz. Yuşa, Hz. Harun, Hz. Süleyman ve Hz. Davud (aleyhi-müselâm) hakkında tavzih edici, aydınlatıcı beyanlarda bulunmasaydı, bu yüce peygamberleri tevhid akidesi içinde bir yere oturtmamız mümkün olmayacaktı. Meselâ, Yahudi kaynaklarına göre kimisi filozof, kimisi –hâşâ– sarhoş, kimisi de kendi kızlarıyla zina eden zinakâr... Şimdi, dünyadaki en ba-yağı, en adi insanların bile yapmayacağı şeyleri peygamberlere isnad eden bu anlayışa din demek mümkün değildir. Bu açıdan Budizm’in de böyle bir tahrif tali’sizliğine uğramış ola-bileceği söylenebilir.

pppfelsefe Sadece Budizm mi? Elbette hayır. Meselâ, Sokrates. Biz onun düşüncelerini kendi kaleminden öğrenme imkânına sa-hip değiliz. Çünkü onun hakkındaki her şeyi talebeleri aktarı-yor. Eflatun’un Sokrates’e talebeliği ne kadar sürmüş, hoca-sını ne kadar anlayabilmiş ve öğrendiklerini bizlere ne kadar aktarabilmiş? Bunlar bütünüyle bizim meçhulümüzdür. Ama genel düşüncelerine bakılınca onda bir Allah inancı olduğ-u da görmek mümkündür.

Evet, düşüncelerin elden ele, nesilden nesile intikal ede-ede, zamanla ilk söylenişteki saf ve yalın hâlini kaybettiği

çoktur. Hatta bu kadarla da kalsa yine iyi. İfadedeki saf hâli kaybetmenin yanı sıra, anlam değişikliğine uğraması da söz konusudur ki, işte bu da tahrifin –suiniyetle yapılmasa bile– ayrı bir buududur.

Bu cümleden olarak, Hz. Mesih'in bütünüyle ruh olan düşüncesi, Roma putperestliğine çarpınca ne hâl aldığını tahmin etmek çok zordur. Çevrenizdeki herhangi bir kiliseye girdiğinizde bu acı gerçeği bütün çıplaklığı ile müşâhede etmeniz mümkündür. Bir diğer taraftan, Hıristiyanlığın ulûhiyet anlayışına göre ilâh pasiftir. Onun aktif hâle gelebilmesi için Hz. Meryem'e girip çıkması lâzımdır. O, Meryem'e girip çıkınca aktif ulûhiyete inkılâp eder ve Mesih olur ki, esasen gerçek misyonu da Mesih yerine getirir. O, insanlık için elinden gelen her şeyi yapar ve yapacağı bir şey kalmayıp da sıra kurban olmaya gelince kendini kurban eder(!)

Yahudilerin de, Hz. Üzeyir için buna benzer şeyler söylediklerini biliyoruz. Demek ki kayıt tam olmayınca, böyle elmas, pırlanta gibi hakikatler bile gelecek nesillere yanlış intikal edebiliyor. Bu bağlamda, âyeti ve hadisleriyle her şeyin en güzel kaydedildiği ve Kur'ân'a bakan yönüyle hıfz-ı ilâhî disketine alınan İslâmiyet'te bile bu türlü inanç ve akide kaymaları söz konusudur. Meselâ, ulûhiyet konusunda neredeyse yukarıda arza çalıştığımız Hıristiyan inancı ile tam bir benzerlik içinde bulunan Hz. Ali'nin ulûhiyetle irtibatlandırılması buna örnek verilebilir. Buna göre aktif ulûhiyeti temsil eden Hz. Ali'dir. Efendimiz'in peygamber olarak gönderilişi, Kur'ân'ın nüzulü vs. hepsi Hz. Ali'ye zemin hazırlama gayesine yöneliktir. Hz. Ali makam-ı cem'in sahibi olarak her şeyi bünyesinde toplamış ve onu temsil etmiştir.. onun ardından bu güç, Hz. Ali'nin neslinden olan 12 imama dağıtılacaktır; gide gide nihaî olarak da hatemü'l-evliyâ olması itibarıyla imam-ı muntazarda toplanacaktır.. İmam-ı muntazar da Kur'ân'ın o eksik kalan 300-400 âyetini açığa çıkartacak ve gerçek bir kere daha tam olarak zuhur ve tecellî edecektir(!)

Şimdi bütün bu anlayışları İslâm'ın öğretileri ile telif etmemiz mümkün değildir. Ama gözü kör olası taassup, cehalet bizi de bu hâle getirmiştir. Bu konuda bizler de 14 asırdan beri ümmetin gayreti, ittifak ve icması olmasaydı Hz. Ali'yi anlamakta zorluk çekecektik.

Şimdi tekrar soruya dönelim; tahrif ve tebdilin ağına düşmüş dahi olsa, Hıristiyanlık, Yahudilik, Brahmanizm, Budizm, Mecusilik ve diğerlerinin üzerinde ittifak ettikleri bir kısım müşterek esasların bulunduğu da bir gerçektir. Meselâ, tevhid, nübüvvet, haşir, adalet, ubûdiyet gibi. Veya ölüleri gömme, tesettür vb. meseleler gibi. Zira hemen bütün dinlerde ölümler gömülüyor –Ara ara “Cesedimi yakın!” diyerek toplumun asırlardan beri süregelen tarz-ı telakkisine muvafık hareket etmeyen bir takım insanlar hariç– her yerde ölümler gömülmekte.. ve tesettür her dine mensup insanlar tarafından kabullenilip yaşanmakta. Hatta yakın tarihe kadar dünyanın değişik yerlerindeki Yahudiler dahi başlarını kapatmaktaydı ki, bu da, dinlerin üzerinde ittifak ettikleri bir kısım ortak değerlerin var olduğunu göstermektedir. Tabî bu arada, neshe maruz kalmış veya tahrife uğramış –Müslümanlıkta olmasa bile– birçok hükümleri de var.

Bu çerçevede teferruata veya asla ait hükümlerde esas itibarıyla Allah'tan geleni, Allah'tan gelen şekliyle bulmak ve onları tevhid etmek çok zordur. Zaten, Allah (celle celâluhu) da, razı olduğu esasları, bir sonraki peygamberin mesajı içinde belirtmiş, değiştireceği hükümleri de değiştirmiştir. En son olarak da Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) göndermiştir ki, o da Kur'ân ve Sünnet'le, musahhihlik, mücedditlik veya müessislik görevini yerine getirmiştir.

Evet O, bir anlamda *musahhihtir*. Çünkü kendinden önceki şeriatlerde tahrife uğrayan noktaları tashih etmiş.. *müceddittir*, şartların değişmesine paralel olarak nice hükümleri değiştirmiş.. ve *müessistir*, A'dan Z'ye büyük ölçüde yeni bir dinin kurucusu olmuştur. Dolayısıyla da yeniden dinleri

birleştirme gibi bir arayışın içine girmeye hiç gerek yoktur. İslâm, düşünülen böyle bir işin, Allah tarafından gerçekleştirildiği dinin adıdır. “Bugün sizin dininizi tamamladım, nime-timi itmam ettim ve din olarak İslâm’dan razı oldum.”⁹⁰ ve “Kim, İslâm’dan başka bir din arayışı içine girerse, bu, on-dan kabul edilmeyecektir.”⁹¹ veya “Allah katında hakikî din, İslâm’dır.”⁹² âyetleri de aslında bu hakikati bildirmektedir.

Ayrıca “Bizden önceki şeriatlar, nesh edilmediği müddet-çe bizim de şeriatımızdır.”⁹³ kaidesi zaten böyle bir düzenle-meye gerek olmadığının ayrı bir göstergesidir.

Ne var ki, bu kabîl düşünce ve çalışmalar, din adına de-ğil de kültür adına yapılacaksa, ona bir şey diyemeyiz. Zira din başkadır, kültür başkadır. Kültürün dinden kaynaklanan, hatta dinden beslenen yanları olsa bile, kültürü din ile özdeşleştirme mümkün değildir. Bu açıdan bu türlü düşünceler ilim, kültür ve medeniyet araştırmaları açısından her ne kadar yararlı olsa da, böyle Sanskritçe gibi bir din anlayışı bence abesle iştigaldir.

Son olarak bir şey daha ilave etmek istiyorum: Bu dü-şünceler, içinde yaşadığımız asra has değildir. Bundan önce de dinlerin tevhide için çalışmalar yapılmıştır.. ama bunların hiçbirisi muvaffak olamamıştır. Meselâ, Ekber Şah hüsnüniyet-li de olabilir ama Hinduların tesirinde kalarak, “Her dinden bir şeyler alıp, tek din meydana getirelim.” diyen ve bu uğur-da İmam Rabbanî gibi bir kâmet-i bâlânın hapse atılmasına sepep olan insandır.

Şimdilerde de Garaudy (veya İspanya’da bir başkası) ay-nı düşüncelerle ortaya çıkmış olabilir. Hâlbuki hayatının bü-yük bir bölümünü İslâm’a olabildiğince ters bir sistemin akıl hocalığını yaparak geçirmiş, sonra Müslüman olmuş görünen

⁹⁰ Mâide sûresi, 5/3.

⁹¹ Âl-i İmrân sûresi, 3/85.

⁹² Âl-i İmrân sûresi, 3/19.

⁹³ el-Cüveynî, *el-Burhân* s.330; el-Gazzâlî, *el-Müstasfâ* s.165.

bu insanların İslâm'ı işleye işleye tabiatlarına mâl etmeden, onları fitratlarının ayrılmaz bir parçası hâline getirmeden, bünyelerindeki küfre ait artıkları temizleyip, bir kenara atmadan, yani yüzmesini öğrenmeden kendilerini derin deryalara salma nevinden yaptıkları şey, düpedüz kendilerini bil-meme demektir.

Evet, insan, tabiatında tahrife meyil taşıyan bir varlıktır. Meselâ, İbn Teymiye –İslâm dünyasına mâl olmuş bir şahsiyet olsa da– sert çıkışları ve ifratkâr düşünceleriyle bilinen bir insandır. Ancak onu ifratkâr yapan biraz da o dönemde mezarlara saygıda aşırılığa giden ve türbelerde mum yakan insanlar olmuştur. Onun içindir ki, insanlar çok dikkatli olmalıdırlar. Fitratına dercedilen bu muzır huyu işletmemeye ve hele bu konuda çevrenin tesirinde kalmamaya âzamî özen göstermeli, daima Kur'ân ve Sünnet'in kıstasları içinde hâdiseleri değerlendirme cihetine gitmelidirler. Ve unutmamalıdır ki, onlar inhiraf duygusuyla da imtihan olmaktadır.

Onun için, insan iradesini zorlamalı ve Allah'ın “Razı oldum” dediği din içinde, kemalât-ı insaniyeye giden yolları araştırmalı, bu yolda kendinden önce yolculuk yapan enbiyânın, asfiyânın, evliyânın bindiği vasıtalara –hangisine gücü yetiyorsa– binerek menzil-i maksuduna varmalıdır. Aksi hâlde orijinalite yapıyorum, yeni icatlarda bulunacağım... gibi düşünceler onu yolda bırakabilir ve işte böyleleri o zaman, kazanma kuşağında kaybedebilirler.